

Antisemitismul și discursul memoriei naționale

*Suport
didactic*

7

1. Aprofundarea cunoștințelor despre evrei și iudaism
2. Depășirea prejudecăților inconștiente
3. Abordarea stereotipurilor și prejudecăților antisemite
4. Contestarea teoriilor conspirației
5. Predând despre antisemitism prin intermediul educației despre Holocaust
6. Abordarea negării, distorsionării și trivializării Holocaustului

7. Antisemitismul și discursul memoriei naționale

8. Gestionarea incidentelor antisemite
9. Gestionarea antisemitismului în mediul online
10. Antisemitismul și situația din Orientul Mijlociu

Antisemitismul și discursul memoriei naționale

Într-o lume modernă dominată de statele naționale, istoriile naționale joacă un rol crucial în dezvoltarea identității naționale. Cine suntem noi ca indivizi, culturile noastre și societatea în general sunt toate influențate de poveștile, legendele și eroii care au apărut din evenimentele trecute. Aceste interpretări ale trecutului ne ajută să ne împăcăm cu istorii care pot fi dureroase, modelând astfel înțelegerea noastră individuală și națională despre cine suntem și cine ne propunem să devenim.

Atât în interiorul națiunilor, cât și între națiuni, discuțiile publice despre narațiunile care s-au dezvoltat în jurul memoriei naționale colective influențează modul în care subiectul antisemitismului poate fi abordat și discutat în clasă. Acest lucru se datorează faptului că evenimentele istorice și evenimente actuale sunt interpretate din perspective diferite, iar punctele de vedere cu privire la acestea sunt modelate de discursul legat de memoria națională la nivelul țărilor. Arhivistul canadian Terry Cook

observă că „o astfel de «amintire» colectivă – și «uitare» – are loc în galerii, muzee, biblioteci, situri istorice, prin intermediul monumentelor istorice, comemorări publice și arhive – poate, mai ales prin arhive.”¹ Profesorii au misiunea dificilă de a revizui momentele care aparțin trecutului istoric prin aceste lentile diverse și de a decide ce este cel mai potrivit să fie adus în atenția elevilor în sălile de clasă.

Ca atare, o parte din sarcinile profesorilor pot include identificarea a ceea ce poate să „lipsească” sau să fie „uitat” în prezentarea evenimentelor istorice cuprinse în materialele didactice. Este mai ales cazul atunci când istoria scrisă a unei țări prezintă „eroi glorificați” ai trecutului, fără a menționa laturile mai întunecate ale acelor eroi. Dacă narațiunea larg acceptată despre o anumită figură istorică nu include detalii negative, pot exista variații mari de înțelegere, printre elevi și părinți, cu privire la modul în care acțiunile sau deciziile personajelor istorice au afectat anumite grupuri de oameni. În același timp, aducerea

„Până când leii nu vor avea propriii lor istorici, istoria vânătorii îl va glorifica întotdeauna pe vânător.”

- proverb african -

în discuție a „istoriilor uitate” poate crea tensiune și neîncredere în discuțiile din sala de clasă. Orice informație nouă pe care profesorii o aduc în clasă are potențialul de a stârni controverse în rândul elevilor și, eventual, în administrația școlii. Acesta este mai ales cazul subiectului antisemitismului.

Prezentul suport didactic analizează modul în care profesorii pot recunoaște, contesta și respinge antisemitismul atunci când apare în discuțiile din sala de clasă, în special atunci când acesta este declanșat de narațiunile memoriei naționale.

¹ Terry Cook, “What is Past is Prologue: A History of Archival Ideas Since 1898, and the Future Paradigm Shift”, *Archivaria – The Journal of the Association of Canadian Archivists*, Vol. 43, 1997, p. 43.

Informații generale

Dezvoltarea memoriei istorice naționale este un proces complicat, deoarece oamenii care aparțin unor societăți diferite și chiar din cadrul acelorași societăți au experiențe și perspective diferite. În întreaga regiune OSCE, memoria istorică a secolului al XX-lea a fost marcată major de cele două războaie mondiale, Holocaust și Războiul Rece. Organizația Națiunilor Unite a fost înființată după cel de-al Doilea Război Mondial anume pentru a menține pacea și securitatea internațională și „pentru a reafirma credința în drepturile fundamentale ale omului, în demnitatea și valoarea persoanei umane”, printr-o nouă ordine juridică internațională. Aceste evenimente au dat naștere și la înființarea altor organizații internaționale și regionale, precum OSCE și Uniunea Europeană, grăbind în același timp dispariția structurilor imperiale. În ciuda unei istorii comune, există diferențe mari în modul în care fiecare țară, oraș, orașel sau sat își amintește aceste evenimente istorice și

personajele istorice importante. Anumite aspecte ale istoriei sunt evidențiate în moduri diferite, în timp ce altele pot fi ascunse în întregime.

De exemplu, unele țări pun accent pe crimele naziste și ororile trăite de evrei în Holocaust, în timp ce altele pot alege să acorde o prioritate mai mare crimelor comise în perioada stalinistă sau de guvernele fasciste sau comuniste. Alte țări pot recunoaște ororile Holocaustului comise de Germania sub regimul nazist al lui Adolf Hitler, dar ignoră responsabilitatea altor autorități naționale sau populații care ar fi putut colabora cu naziștii. Astăzi, tema evreului comunist reapare la suprafață în discuțiile despre identitatea națională sau istoria celui de-al Doilea Război Mondial, deoarece crimele împotriva evreilor înainte, în timpul și după Holocaust pot fi justificate prin fervoare anticomunistă, mai degrabă decât prin antisemitism sau colaborare cu naziștii. Unele

Legea Taubira, din Franța, din 2001, cere statului francez să recunoască comerțul cu sclavi drept o crimă împotriva umanității. Odată cu această declarație, legea prevede că școlile publice trebuie să rezerve o anumită perioadă de timp pentru a analiza critic și a discuta impactul sclaviei. Acest pas remarcabil de a aborda o parte incomodă a istoriei coloniale a Franței ar putea oferi un model pentru alte țări care doresc să abordeze episoadele dificile din trecutul lor.

narațiuni naționale pun accent pe victimele atrocităților, în timp ce altele se concentrează pe rezistență sau victorie.²

Acest lucru poate fi denumit „politica memoriei” – organizarea memoriei colective de către factorii politici și mijloacele politice prin care evenimentele sunt amintite și păstrate sau la care se renunță.³ În cele din urmă, politica memoriei poate determina modul în care istoria este scrisă și transmisă mai departe. Creatorii memoriei naționale nu numai că determină ce să fie amintit și ce să fie uitat, dar pot prezenta și o versiune unilaterală sau excesiv de simplificată a unor evenimente complexe. Astfel de narațiuni pot afecta modul în care indivizii din diferite țări înțeleg trecutul sau relaționează cu diferite grupuri de oameni.

² La peste șaptezeci de ani de la sfârșitul celui de-al Doilea Război Mondial, amintirile despre acesta rămân sensibile. De exemplu, în 2017, un elev rus a stârnit indignarea publicului pentru că a sugerat într-un discurs la Bundestag că unii soldați germani au fost ei înșiși victime ale conflictului. Oficialii guvernului rus au răspuns că elevul nu este de vină, dar ar fi necesară o revizuire în Rusia a educației cu privire la cel de-al Doilea Război Mondial. “Выступивший в бундестаге школьник из Нового Уренгоя похудел из-за травли [Elevul din Noul Urengoi a slăbit din cauza hărțuirii după discursul său din Bundestag]”, RIA-Novosti, 20 decembrie 2017, <<https://ria.ru/20171220/1511298000.html>>.

³ Laura Nasrallah, “The Politics of Memory”, *Harvard Divinity Bulletin*, Vol. 33, No. 2, 2005, <<https://web.archive.org/web/20120922191952/http://www.hds.harvard.edu/news-events/harvard-divinity-bulletin/articles/the-politics-of-memory>>.

În fiecare țară sau regiune, există anumite evenimente sau perioade de timp care formează o parte esențială a memoriei naționale sau memoriei colective. Perioadele marcate de sclavie, colonialism și imperialism au fost fiecare povestite sau ascunse în diferite măsuri. Pentru a dezvolta o înțelegere cuprinzătoare a tuturor evenimentelor istorice, acestea trebuie explorate din mai multe puncte de vedere, în special în programele școlare. Dacă la clasă nu sunt acoperite mai multe puncte de vedere, elevii, profesorii, familiile lor sau chiar comunități întregi se pot simți excluse din narațiunea socială și istorică, ceea ce duce la apariția frustrărilor în sala de clasă. O abordare simplistă atunci când sunt predate evenimentele istorice importante poate, de asemenea, descuraja elevii să dezvolte abilități de gândire critică.

Anumite evenimente și figuri istorice pot căpăta o semnificație simbolică aparte în memoria națională. De exemplu, o sărbătoare națională

anuală care marchează independența unei țări este o modalitate importantă de construire a memoriei istorice și a identității naționale. Alte sărbători naționale pot fi stabilite pentru a se asigura că anumite episoade ale istoriei nu sunt niciodată uitate. De exemplu, Ziua Națională a Popoarelor Indigene din Canada marchează lupta țării pentru drepturile civile și recunoaște contribuțiile primelor națiuni, inuiților și metisilor.⁴ Ziua Internațională de Comemorare a Holocaustului a fost instituită în 2005 printr-o rezoluție a Națiunilor Unite care a marcat 60 de ani de la eliberarea lagărului Auschwitz-Birkenau.

Pot exista discrepanțe în discursurile în jurul memoriei naționale: unele narațiuni pot predomina, în timp ce altele pot fi reduse la tăcere, rezultând ceea ce uneori se numește istorii ascunse. Ziua Recunoștinței în Statele Unite ale Americii este un exemplu de tradiție care a fost crucială în modelarea memoriei și identității naționale, dar narațiunea răspândită

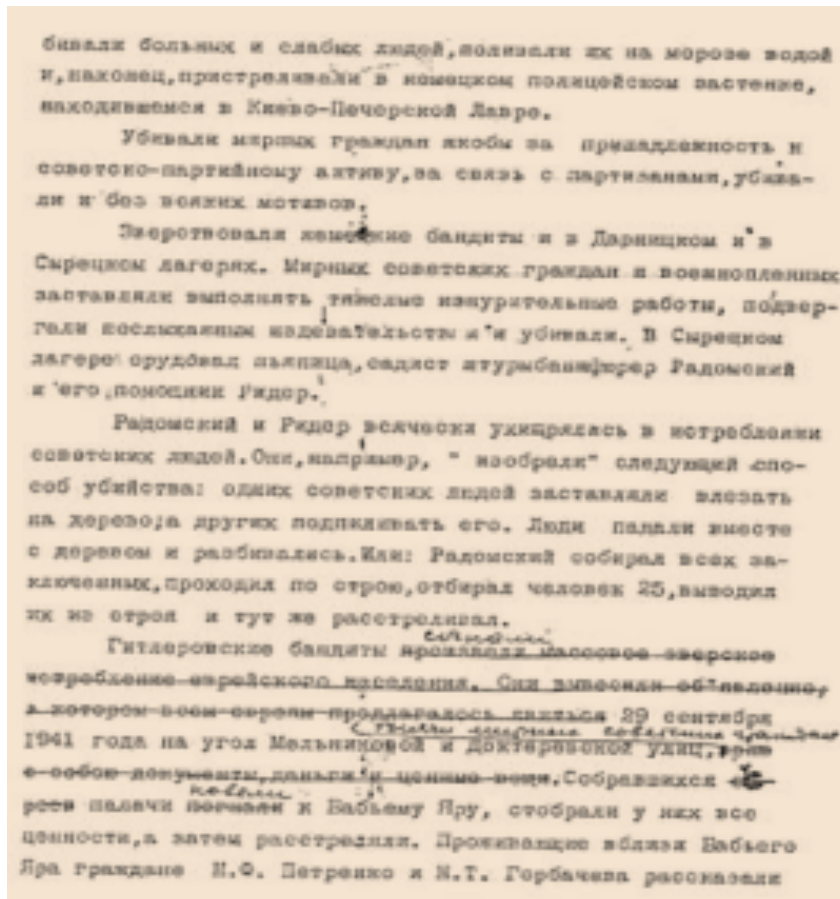
despre aceasta ascunde distrugerea culturală și cucerirea nativilor americani de către coloniști. Sărbătorile de Ziua Recunoștinței reflectă o amnezie politică și culturală generală despre istoria completă și consecințele relațiilor dintre primii coloniști europeni și popoarele indigene. Unele triburi de nativi americani o consideră o zi de doliu. Multe state din Statele Unite nu mai sărbătoresc Ziua lui Columb și o văd ca marcând începutul unui genocid istoric.⁵ Acum se referă la sărbătoare ca Ziua Popoarelor Indigene,⁶ care celebrează și onorează popoarele indigene din America și comemorează istoria și cultura lor comună. Ziua Popoarelor Indigene din Statele Unite ale Americii este un exemplu al modului în care memoria națională se poate schimba în timp, inclusiv atunci când noi înțelegeri sau perspective intră în conștiința colectivă sau când statele naționale sunt remodelate.

Pot exista și diferențe generaționale în cadrul memoriei colective a unei națiuni. Se pare că există

⁴ Ziua Națională a Poporului Indigen a fost sărbătorită pentru prima dată pe 21 iunie 1996 ca Ziua Națională a Aborigenilor, care a fost redenumită în 2017.

⁵ Pentru mai multe detalii, a se vedea Jeffrey Ostler, „Genocide and American Indian History” în *American History*, Oxford Research Encyclopaedias, <<https://oxfordre.com/americanhistory/view/10.1093/acrefore/9780199329175.001.0001/acrefore-9780199329175-e-3>>.

⁶ Beck Little, “Goodbye, Columbus. Hello, Indigenous Peoples’ Day”, History.com, 6 October 2017, <<https://www.history.com/news/goodbye-columbus-hello-indigenous-peoples-day>>.

Prima schiță a raportului Comisiei Extraordinare de Stat din 25 decembrie 1943 despre crimele de la Babi Yar a fost cenzurată oficial în februarie 1944. La pagina 14, prezentată aici, cuvântul „evrei” a fost înlocuit cu formula „civili sovietici”.⁸

a fost abordat pe scară largă în istoriografia sovietică până la dizolvarea Uniunii Sovietice.⁹

În mod similar, „eroii glorificați” din trecutul unei țări pot avea o latură mai întunecată care poate stârni controverse în discuțiile despre cum sunt amintiți acum în manuale, prin intermediul monumentelor și statuilor. În România actuală, de exemplu, membrii principalei mișcări fasciste interbelice (cunoscute sub numele de Garda de Fier) sunt amintiți în primul rând pentru rolul lor de mai târziu în lupta împotriva comunismului. Această imagine minimizează convingerile lor antisemite, rasiste și nedemocratice și aderarea la o ideologie de extremă dreapta.¹⁰ Dezbateră din Ucraina despre participarea grupurilor naționaliste ucrainene la atrocitățile din timpul celui de-al Doilea Război Mondial este la fel controversată, iar discuții similare au loc și în alte state din Europa Centrală și de Est, cum ar fi Croația

o perioadă critică pentru construcția identității între 12 și 25 de ani. S-a demonstrat că evenimentele naționale care au loc în această perioadă a vieții unei persoane au un impact mai puternic asupra memoriei individuale.⁷

Discursul memoriei naționale care se schimbă de-a lungul timpului poate indica, sau poate să influențeze, modul în care o minoritate este văzută la nivelul întregii societăți. În cazul Uniunii Sovietice, faptul că o treime din toți evreii uciși în Holocaust erau cetățeni

sovietici a fost în multe feluri absorbit și pierdut într-o narațiune mai largă care a încercat să se împacă cu numărul total mult mai mare de cetățeni sovietici care au pierit în timpul războiului. Mulți au dat vina pe antisemitismul stalinist pentru omiterea cuvântului „Holocaust” din activitatea istoricilor sovietici în deceniile de după război, deși majoritatea istoricilor sunt acum de acord că au existat o varietate de factori și motivații în spatele acestei politici. Ca urmare, rolul antisemitismului în felul în care naștii i-au tratat pe evrei nu

⁷ Marja Kuzmanić, “Collective Memory and Social Identity: A social psychological exploration of the memories of the disintegration of former Yugoslavia”, *Horizons of Psychology*, Vol. 17, No. 2, 2008, pp. 5-26.

⁸ J. Kniesmeyer and D. Brecher, exhibit “Beyond the Pale: The History of Jews in Russia”, 1995, <http://www.friends-partners.org/partners/beyond-the-pale/eng_captions/60-8.html>.

⁹ Olga Baranova, “Politics of Memory of the Holocaust in the Soviet Union”, in P. Marczewski and S. Eich (eds.), *The Enlightenment and Its Contested Legacies*, Vienna: IWM Junior Visiting Fellows’ Conferences, Vol. 34, <<http://www.iwm.at/publications/5-junior-visiting-fellows-conferences/vol-xxxiv/politics-of-memory-of-the-holocaust-in-the-soviet-union/>>.

¹⁰ Distorsion, Negationism, and Minimalization of the Holocaust in Postwar Romania”, *Raport final al Comisiei Internaționale pentru studierea Holocaustului în România*, 11 noiembrie 2014, <<https://www.ushmm.org/m/pdfs/20080226-romania-commission-postwar.pdf>>.

și Slovacia¹¹. Problema colaborării guvernului francez din timpul războiului cu ocupația germană de după 1940 rămâne un subiect dificil, în opoziție cu alte narațiuni naționale de rezistență.¹² Personajele istorice sunt la fel de complexe și cu mai multe fațete ca istoria însăși, punând uneori portretizării populare sub semnul întrebării.

Istoriile ascunse pot ieși la lumină odată cu construirea sau distrugerea de monumente dedicate unor personaje sau momente controversate sau din istoria națională. Ar trebui să fie demontate aceste monumente pentru a arăta, simbolic, dorința statului modern de a susține drepturile omului ale tuturor sau există o modalitate mai eficientă din punct de vedere pedagogic de a aminti și de a preda rolul acestor personaje istorice în episoadele istoriei naționale care nu trebuie uitate?

Renumitul *Jurnal al Annei Frank* – o relatare autobiografică a unei tinere evreice care s-a maturizat ascunzându-se de naziști în Amsterdam – a fost multă vreme narațiunea dominantă prin care lumea

În Statele Unite și în mai multe țări europene, pot fi găsite monumente ale legendarului general din al Doilea Război Mondial, George S. Patton. În ciuda faptului că a fost o forță crucială pentru înfrângerea naziștilor, generalul Patton a fost și un antisemit și rasist virulent, scriind în jurnalul său personal că „evreii sunt mai prejos decât animalele” ca răspuns la criticile președintelui Truman pentru că i-a tratat pe evreii eliberați la fel cum au fost tratați de naziști, doar fără a-i ucide.

SURSA : „Scrisoare de la președintele Truman către generalul Eisenhower care include Raportul Harrison privind tratamentul evreilor strămutați în zona SUA”, Muzeul Memorial al Holocaustului din Statele Unite, <<https://www.ushmm.org/exhibition/displaced-persons/resourc2.htm>>.

Autoritățile publice din orașul italian Bolzano au adoptat o abordare educațională participativă ca răspuns la apelurile de a distruge sau a pune în conservare un basoreliev masiv al lui Benito Mussolini călare, care poartă sloganul „Credere, Obbedire, Combattere” („Crede, supune-te, luptă”). A fost lansată o licitație publică și au fost depuse peste 500 de idei despre cum să fie „dezamorsat și contextualizat” monumentul. Cele cinci propuneri finaliste au fost publicate online pentru dezbatere publică înainte de a fi selectată propunerea câștigătoare: soluția aleasă a fost să suprapună pe basoreliev o inscripție iluminată cu LED a unui citat al filosoafei evreice germane, Hannah Arendt pe care scrie „Nimeni nu are dreptul să se supună”.

SURSA : Carlo Invernizzi-Accetti, “A small Italian town can teach the world how to defuse controversial monuments”, *The Guardian*, 6 decembrie 2017, <<https://www.theguardian.com/commentisfree/2017/dec/06/bolzano-italian-town-defuse-controversial-monuments>>.

își amintește de al Doilea Război Mondial în Țările de Jos. Este o poveste despre rezistență care inspiră și a captat imaginația publicului, atât în Țările de Jos, cât și în întreaga lume. În schimb, colaborarea olandeză cu naziștii a dus la moartea a 75 până la 80% dintre evreii din Țările de Jos în timpul

Holocaustului. Povestea Annei Frank a devenit un document de bază pentru inițierea elevilor în problematica Holocaustului. Jurnalul ei nu este doar o sursă istorică în sine, ci și un bun punct de pornire pentru ca elevii să se implice în cunoașterea Holocaustului: o relatare personală despre o familie

¹¹ John-Paul Himka, “War Criminality: A Blank Spot in the Collective Memory of the Ukrainian Diaspora”, *Spaces of Identity*, Vol. 5, No. 1 (April, 2005), <<https://soi.journals.yorku.ca/index.php/soi/article/view/7999>>; John-Paul Himka, “Obstacles to the Integration of the Holocaust into Post-Communist East European Historical Narratives”, *Canadian Slavonic Papers/Revue Canadienne des Slavistes*, Vol. 50, No. 3/4 (September-December 2008), 364-365.

¹² Johannes Heumann, “Promoting Global Holocaust Memory in the Era of the Cold War: The Tomb of the Unknown Jewish Martyr in Paris”, *History and Memory*, Vol. 27, No. 1 (Spring/Summer, 2015), 129.

„Școlile prezentau celelalte comunități din Cipru ca străini de pe o altă planetă”, a spus Alev Tuğberk, turco-cipriotă, profesoară și directoare de școală. „Mi s-a părut atât de greșit să văd copiii educați în acest fel. În calitate de profesoară, m-am simțit personal responsabilă pentru asta și am bănuțit că trebuie să existe oameni și în comunitatea greco-cipriotă care au simțit același lucru.” Tuğberk este co-președinta și una dintre forțele motrice din spatele Asociației pentru Dialog și Cercetare Istorică (AHDR), câștigătoare a Premiului Max van der Stoel 2016.

„Asociația cu membrii din ambele comunități, fondată în 2003, dezvoltă materiale didactice suplimentare bazate pe cercetare, care oferă perspective multiple asupra istoriei. Profesorii de pe ambele părți ale insulei divizate și din toate comunitățile sunt reuniți pentru a se angaja în dialog și pentru a fi instruiți despre cum să predea istoria Ciprului noilor generații.”

SURSA : „Multiple views on the past, brighter perspectives for the future: How AHDR’s work on teaching history helps to bridge divide between communities in Cyprus”, Înaltul Comisar OSCE pentru minoritățile naționale, 19 octombrie 2016, <<https://www.osce.org/hcnm/275456>>.

poate fi mai accesibilă, în timp ce se abordează indirect cele mai grave atrocități. Crearea empatiei cu cei care au trăit atrocități este un instrument educațional puternic. Cu toate acestea, profesorii trebuie să abordeze, de asemenea, povestea completă a ceea ce s-a întâmplat cu evreii înainte, în timpul și după Holocaust pentru a arăta în context implicațiile unor istorii precum cea a Annei Frank.¹³

Sunt multe exemple de istorii, legende și monumente care spun doar o parte a poveștii. Educația joacă un rol fundamental în promovarea conștiinței istorice. Pe lângă prezentarea faptelor istorice, provocarea pedagogică pentru profesori constă în oferirea unui

echilibru între multiple perspective atunci când abordează subiecte care pot părea controversate într-un anumit context național sau politic. Un studiu din 2015 comandat de Parlamentul European privind provocările memoriei istorice europene recomandă ca, pentru a realiza o abordare critică și deschisă pentru înțelegerea trecutului și a prezentului, predarea istoriei ar trebui:

- Să crească gradul de conștientizare privind diversitatea culturilor, istoriilor și memoriilor și să promoveze respectul reciproc;
- Să ofere elevilor cunoștințele și abilitățile necesare pentru a-și evalua propriul trecut la nivel

local și național, fără părtinire, într-o manieră comparativă și în relație cu alte realități naționale, regionale și globale; și, făcând asta,

- Să încurajeze elevii să reflecteze critic în mod activ și să devină participanți la „memoria istorică”.¹⁴

Găsirea echilibrului potrivit de perspective este crucială pentru a ne asigura că elevii apreciază și susțin societățile deschise, diverse și democratice care respectă valorile drepturilor omului și egalității pentru toți.

¹³ Jessica Landfried, „Anne Frank, the Holocaust Victim: The Controversy about Her Diary in School Education, and the Controversy about Her Image”, Marcuse’s Proseminar on “Legacies of the Holocaust”, University of California, Santa Barbara, 2002, <<http://www.history.ucsb.edu/projects/holocaust/Research/AnneFrank/AnneF20pFinalHM.htm>>.

¹⁴ Parlamentul European, *European Historical Memory: Policies, Challenges and Perspectives*, Directorate-General for Internal Policies, 2015, pp. 30-31, <[https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2015/540364/IPOL_STU\(2015\)540364_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2015/540364/IPOL_STU(2015)540364_EN.pdf)>.

Strategii folosite în sala de clasă pentru abordarea „eroilor glorificați” și a discursului contradictoriu în interiorul memoriei naționale

Ce facem dacă...?

...narațiunile concurente ale memoriei naționale apar într-o sală de clasă?

Înainte de a aborda un subiect, luați în considerare cine sunt elevii dvs., tipul de întrebări pe care le-ar putea adresa sau legăturile istorice pe care le pot împărtăși. Diversitatea colectivului poate fi o resursă excelentă pentru a oferi o înțelegere mai completă a evenimentelor istorice. Aveți grijă să evitați întărirea prejudecăților sau traumelor existente prin evidențierea în fața celorlalți a elevilor din medii minoritare sau „diferite”.

Pozițiile deținute și acțiunile întreprinse de toate părțile dintr-un conflict sau negociere din trecut trebuie să fie înțelese de către clasă pentru ca aceștia să învețe lecțiile care sunt oferite de trecut. Ignorarea experiențelor unei părți sau celeilalte va împiedica ca o astfel de învățare să aibă loc.

În zilele noastre, istoricii consideră ca nefiind de încredere sursele care spun doar narațiunea comunității dominante. De aceea se recomandă predarea istoriei din mai multe perspective. Acest lucru se poate face în clasă prin încorporarea materialelor de tipul surselor istorice care exprimă puncte de vedere diferite

Activitate

Se recomandă o abordare din perspective multiple a predării unui eveniment sau epoci istorice pentru a ajuta la dezvoltarea conștiinței critice a elevilor față de diferitele narațiuni care îi înconjoară. Practic, aceasta poate implica furnizarea de materiale de lectură din trei sau patru puncte de vedere diferite și, posibil, de informații suplimentare de bază pentru a înțelege mai bine fiecare perspectivă.

Lucrând în grupuri mici, elevii pot analiza diferite surse prezentând o serie de perspective și pot răspunde la următoarele întrebări pentru prezentarea ulterioară în clasă.

- Pentru fiecare sursă, notați următoarele: titlu, autori, site web/cine a publicat și orice alte informații despre autori/cei care au publicat materialul (căutați în secțiunea „Despre” a site-ului web gazdă și efectuați o căutare pentru a afla mai multe despre autori și organizația care găzduiește conținutul acestui autor).
- Explicați cu propriile cuvinte cum spun acești autori povestea a ceea ce s-a întâmplat?
- Ce dovezi au folosit acești autori pentru a susține versiunea lor a respectivei povești?
- Cum ar putea punctul de vedere al celor care scriu să ajute la determinarea interpretării lor asupra istoriei povestite?
- Ce este în joc în interpretarea poveștii?
- Ce sugerează diferențele de relatare a poveștii despre modul în care este scrisă istoria?

SURSA : Adaptare după Sarah Kavanagh și Holly Epstein Ojalvo, „What Really Happened? Comparing Stories of the First Thanksgiving”, *The New York Times Learning Network*, 23 November 2010, <<https://learning.blogs.nytimes.com/2010/11/23/what-really-happened-comparing-stories-of-the-first-thanksgiving/?module=ArrowsNav&contentCollection=undefined&action=keypress®ion=FixedLeft&pgtype=Blogs>>.

asupra unui anumit subiect, prin utilizarea unor surse primare mai variate sau prin direcționarea mai multor elevi să abordeze o temă din perspectivele diferiților protagoniști.¹⁵ Fiți însă conștienți de faptul că unele familii și comunități pot fi foarte sensibile la anumite evenimente istorice. Profesorii ar trebui să fie prudenți atunci când introduc mai multe perspective istorice și să evalueze dacă acestea pot fi și dăunătoare pentru relațiile pașnice sau pot duce la rezistență, în funcție de componența clasei. Pregătirea pentru aceste lecții este esențială. Poate fi util să implicați mai întâi clasa într-un exercițiu de perspectivă istorică pe o temă necontrovertată, pentru a le permite să-și dezvolte abilitățile și să asigurați deschiderea necesară pentru a lua în considerare evenimentele din diferite puncte de vedere. Numai privind imaginea de ansamblu un elev poate înțelege mai bine diferitele abordări de interpretare a istoriei și cum au apărut aceste abordări. Profesorii pot ajuta elevii să gândească dincolo de orizonturile lor naționale imediate și să ia în considerare o perspectivă regională sau globală a evenimentului istoric în cauză. În acest fel, profesorii își pot pregăti mai bine elevii

să înțeleagă fundamentele istorice pentru discuțiile actuale pe anumite probleme.

Abordarea din perspective multiple este completată de predarea istoriei evreilor ca parte a unei istorii comune, fie ea la nivel local, național sau internațional.

...un elev subliniază că experiența unui anumit grup sau a unor grupuri este ocultată de narațiunea istorică standard?

Istoria este foarte des relatată și documentată de cei care au fost la putere în acea perioadă de timp. De exemplu, până în anii 1960 și 1970, istoria a fost în mare parte scrisă și documentată de bărbați. Această istorie s-a concentrat, de obicei, pe activitățile bărbaților: cuceriri ale liderilor politici, care erau în mare parte bărbați, și de obicei doar din punctul de vedere al învingătorului. Abia la sfârșitul secolului al XX-lea, în unele țări, a existat o disciplină specifică dedicată „istoriei femeilor” sau ceea ce unii numesc în engleză „herstory” („istoria ei”). Narațiunea istorică predominantă prezintă relativ puține modele feminine, lideri militari sau politici sau alte femei eroine care au

făcut parte din conștiința publică. Sursele primare, adesea private, cum ar fi jurnalele și scrisorile, s-au dovedit a fi o resursă crucială pentru reconstrucția acelor părți ale istoriei care au fost lăsate în afara relatărilor consacrate sau celor din manuale. Din păcate, chiar și acestea sunt disponibile doar din perioadele în care femeile au devenit alfabetizate pe scară largă.

Educarea dintr-o perspectivă de gen este esențială pentru ca elevii să înceapă să înțeleagă dinamica identității și a relațiilor de putere în general, dar adoptarea acestei abordări poate fi utilă și pentru că evidențiază pentru care au rolul de a educa abordări pedagogice testate ce pot fi adaptate pentru demascarea altor prejudecăți sau discriminări.

Înțelegerea contextului istoric este un exercițiu util elevilor pentru a înțelege mai bine a cui istorie este relatată și în ce scop. Contextul istoric se referă la condițiile sociale, religioase, economice și politice care au existat într-un anumit timp și loc. Este ceea ce ne permite să interpretăm și să analizăm lucrările sau evenimentele din trecut, mai degrabă decât să le judecăm după standardele sau așteptările contemporane.

¹⁵ Dr. Robert Stradling, *Multiperspectivity in history teaching: a guide for teachers*, Conselho da Europa, novembro de 2003 <<https://rm.coe.int/1680493c9e>>.

Filmele și cărțile despre personaje și evenimente istorice pot fi o introducere interesantă în trecut, precum și un vehicul pentru a încuraja elevii să privească critic atât evenimentele, cât și modul în care acestea sunt reprezentate. Profesorii pot întreba colectivul de elevi, de exemplu:

- Cum poți afla mai multe informații despre diferența dintre evenimentele reale din trecut și modul în care acestea sunt reprezentate în film/carte?
- Folosesc personajele limba și forme de adresare actuale sau limba și dialectele vremii?
- Femeile sau alte persoane se bucură în film/carte de un rol mai larg sau de mai multe libertăți decât aveau în general la acea vreme?
- Hainele sau elementele vizuale arată într-adevăr ca la acea vreme (făcute manual cu mai multă sau mai puțină pricepere)?
- Ideile sau reacțiile personajelor la anumite evoluții ale intrigii reflectă ideile sau reacțiile perioadei sau atitudinilor mai moderne?

Asociația Europeană pentru Cercetare, Educație și Documentare de Gen (ATGENDER)

ATGENDER este o asociație extinsă care se adresează cadrelor universitare, practicienilor, activiști și instituții din domeniul studiilor privitoare la femei și de gen, cercetării feministe, drepturilor femeilor, egalității de gen și diversității. Oferă profesorilor un corpus bogat de resurse și materiale didactice care pot fi descărcate gratuit, inclusiv seria de cărți *Teaching with Gender (Predarea dintr-o perspectivă de gen)*, care prezintă o gamă largă de practici de predare. Printre aceste resurse se numără următoarele lucrări: *Teaching "Race" with a Gendered Edge (Predarea subiectului "rasă" cu o perspectivă de gen)*, *Teaching Against Violence (Predarea împotriva violenței)*, *Teaching Intersectionality (Predarea intersecționalității)*, etc.

Asociația are printre numeroasele sale obiective: recunoașterea inegalităților, depozărilor și excluderilor, din trecut și din prezent, din Europa și nu numai, precum și combaterea acestora; învățarea de a oferi recunoaștere, a ne solidariza și a îmbrățișa luptele similare; și crearea unui spațiu pentru conversații și critici complicate.

Pentru mai multe informații, consultați: <<https://atgender.eu/category/publications/volumes/>>.

Activitate

Ajutați-i pe elevi să evalueze varianta completă a unei povești, în timp ce învață să o vadă din mai multe perspective.

- Pregătiți o fotografie care conține mai multe personaje și/sau elemente diferite. Explicați elevilor că le veți oferi un element dintr-o imagine mai mare, tăiată în bucăți.
- Împărțiți elevii în grupuri mici și oferiți fiecărui grup o bucată din imagine. Rugați elevii să deseneze sau să descrie cum cred că ar putea arăta restul fotografiei, fără să se uite la celelalte bucăți.
- Rugați membrii fiecărui grup să-și împărtășească ilustrațiile sau descrierile. Implicați elevii într-o discuție despre asemănările și diferențele dintre ilustrațiile lor. Rugați-i să ghicească cum ar putea arăta întreaga imagine.
- Asamblați toate bucățile pentru a dezvălui întreaga imagine.
- Introduceți conceptul de perspectivă. Explicați că perspectiva este un punct de vedere: cum vede cineva o situație, sentimentele sale despre o situație, opiniile și amintirile sale despre ceea ce s-a întâmplat. Continuați să explorați implicațiile atunci când există mai multe perspective asupra unei povești sau asupra unui eveniment istoric.

SURSA : Adaptat dintr-un plan de lecție „Multiple Perspectives: Building Critical Thinking Skills”, ReadWriteThink, <<http://www.readwritethink.org/classroom-resources/lesson-plans/multiple-perspectives-building-critical-30629.html?tab=4>>.

- Se conformează anumitor stereotipuri?
- Ce alte grupuri erau prezente la acea vreme dar vocea lor nu se regăsește în această reprezentare a poveștii?
- Sunt temele prezente – cum ar fi mândria națională sau conștiința nedreptății sociale – reflecții reale ale geografiei politice, normelor sociale și preocupărilor perioadei, sau temele respective sunt reflectarea unor concepte mai moderne, care sunt proiectate în trecut?

Acest tip de abordare critică îi va ajuta pe elevi să înțeleagă modul în care narațiunile istorice sunt create și recreate de-a lungul generațiilor și cum se raportează ele la prezent.

... anumite puncte de vedere sau acțiuni ale unei figuri istorice importante duc la o discuție controversată în clasă?

Adoptarea unei abordări din perspective multiple și furnizarea de context istoric sunt strategii pedagogice importante pentru a trata aspectele controversate ale unui

personaj istoric care poate fi venerat pentru realizările sale, dar care ar putea, de asemenea, să fi manifestat credințe sau comportamente care erau în epocă sau sunt acum percepute negativ.

Descoperirea dimensiunilor mai puțin cunoscute ale caracterului unei figuri istorice poate necesita consultarea diferitelor tipuri de surse primare, cum ar fi arhive, articole din ziare sau jurnalele respectivelor figuri istorice, scriori sau discursuri, sau prin introducerea altor figuri care ar fi putut fi influențate de idei și comportamente ale personajului controversat. Folosind și analizând o varietate bogată de resurse adecvate și stimulatoare, cum ar fi muzică, poezie, film și imagini, veți crește probabilitatea ca elevii să se implice în mod personal în lecție.

De exemplu, elevii ar putea examina și acțiunile unor personaje istorice care au luat atitudine împotriva antisemitismului, prejudecăților și discriminării (de exemplu, Emile Zola, Eleanor Roosevelt, Papa Ioan Paul al II-lea, Sophie Scholl sau Thomas Masaryk).

După ce ați luat în considerare diferite surse care arată acțiunile, credințele și diferitele tipuri de impact atribuite vieții unui personaj istoric, reflectați cu elevii privind răspunsurile la următoarele întrebări:

- Care au fost realizările acestei persoane?
- Cine îi retransmite povestea?
- Ce se întâmpla în acel moment al istoriei care face ca realizările acestei persoane să fie atât de importante?
- Care sunt contradicțiile sau elementele negative ale caracterului acestei persoane?
- Ce putem învăța de la această figură istorică și de la modurile în care el sau ea a fost înțeles/înțeleasă în trecut și este văzut/ă în prezent?

Resurse și materiale pentru lecturi suplimentare

„Îndrumări privind discursul internațional despre istorie și memorie”, Rețeaua Europeană de Comemorare și Solidaritate [European Network Remembrance and Solidarity],

<https://www.enrs.eu/guidelines>.

- Rețeaua promovează dialogul asupra istoriei europene a secolului XX prin expoziții, publicații, ateliere, vizite de studiu și conferințe, a se vedea:

<https://enrs.eu/>.

EUROCLIO - Asociația Europeană a Profesorilor de Istorie este o asociație-umbrelă formată din peste șaptezeci de asociații de educatori în istorie, patrimoniu și cetățenie, precum și alte organizații active în domeniu. Asociația sprijină dezvoltarea istoriei responsabile și inovatoare, a educației pentru cetățenie și patrimoniu prin promovarea gândirii critice, aborbării din perspective multiple, a respectului reciproc și a includerii problemelor controversate, a se vedea:

<https://www.euroclio.eu/resources/>.

„10 Activities for Teaching Historical Perspectives”(10 activități pentru predarea perspectivelor istorice), Musings of a History Gal (blog),

<https://www.musingsofahistorygal.com/2018/02/10-activities-for-teaching-historical.html>.

„Trăind printre controverse: Predarea problemelor controversate prin educație pentru cetățenie democratică și drepturile omului - Pachet de formare pentru profesori”, Consiliul Europei, 2015 (disponibil în mai multe limbi),

<https://pjp-eu.coe.int/en/web/charter-edc-hre-pilot-projects/teaching-controversial-issues-developing-effective-training-for-teachers-and-school-leaders>.

Paula Cowan and Henry Maitles (eds.), *Teaching Controversial Issues in the Classroom: Key Issues and Debates* (London: Continuum 2012).

Un plan de lecție despre „Multiple Perspectives: Building Critical Thinking Skills” (Perspective multiple: formarea abilităților de gândire critică), ReadWriteThink,

<http://www.readwritethink.org/classroom-resources/lesson-plans/multiple-perspectives-building-critical-30629.html?tab=4>.

Marja Kuzmanić, “Collective Memory and Social Identity: A social psychological exploration of the memories of the disintegration of former Yugoslavia”, *Horizons of Psychology*, Vol. 17, Issue 2, pp. 5-26, 2008.

Terry Cook, “What is past is prologue: a history of archival ideas since 1898, and the future paradigm shift”, *Archivaria – The Journal of the Association of Canadian Archivists*, Vol. 43, 1997.

